

Recenzija
apie dr. Andriaus Rakicko daktaro disertaciją
„TIEKIMO GRANDINĖS PROCESŲ VALDYMO VERTINIMO MODELIS“

Doc. dr. Gintaras Šaparnis

Šiaulių universitetas

Architektų g. 1, LT-78366 Šiauliai, Lietuva

El. paštas saparnis@cr.su.lt

Disertacijoje pateikta mokslinio tyrimo medžiaga pasižymi *moksline svarba ir verte* bei orientacija į šiuolaikiniam verslui ir jo raidai *aktualių bei reikšmingų problemų* sprendimą. *Aktualumą* rodo tai, kad šiuolaikinėse socialinių mokslų sričiai priskirtinose teorijose, taip pat vadybos ir administravimo teorijose, ypač šiuolaikinėje įvairių ekonominių bei verslo raidos reiškiniių pažinimo bei konkrečių verslo procesų *valdymo praktikoje*, stokojama pagrįstų teorinių sprendimų ir tinkamo instrumentarijaus bei metodikų, panaudotinių siekiant įvairiose šiuolaikinio verslo srityse *projektuoti, planuoti bei įgyvendinti efektyvias tiekimo grandines* ir *kryptingai inicijuoti bei sėkmingai plėtoti* tokių grandinių *racionalizavimui* skirtus *valdymo sprendimus*. Tokių sprendimų ir tinkamo instrumentarijaus bei metodikų panaudojimas vertintinas kaip labai svarbi aplinkybė, kadangi tiekimo grandinėms ir jų racionalizavimui skirtais valdymo sprendimais turėtų būti adekvačiai atsižvelgiama tiek į šiuolaikinius globalizacijos bei ekonomikos internacionalizavimo, stiprėjančios konkurencijos, taip pat į mokslo ir technologijų pažangos iššūkius, tiek į tinklaveikos ir informacinių bei telekomunikacinių technologijų taikymo galimybes, šiuolaikiniame versle plėtojant įvairius partnerystės ryšius ir inovatyvias sąveikos formas. Ypač pažymėtinas tokių teorinių sprendimų, metodų bei instrumentų poreikis tobulinant verslo valdymą įvairiuose *gamybos* ir *logistikos* sektoriuose, visų pirma tuose sektoriuose, kuriuose pasireiškia poreikiai įgyvendinti labai aukštus produkcijos kokybės standartus ir plėtoti veiklą tarpautinėse rinkose. Taigi galima teigti, jog tiekimo grandinių racionalizavimui bei tiekimo grandinių procesų valdymo tobulinimui skirti tyrimai vertinami kaip *svarbi ir perspektyvi kryptis* plėtojant *vadybos ir administravimo*, ypač *verslo tobulinimui skirtus mokslinius tyrimus*. Toks teiginys leidžia daryti *išvadą*, jog A. Rakicko atliktų tyrimų tematika yra neabejotinai *aktuali*. *Kiekybinis procesų įvertinimas (disertacijoje pirmą kartą atliktas detalus tiekimo grandinės procesų tyrimas, kiekybiškai apskaičiuoti procesų koeficientai ir procesų atotrūkio koeficientai bei pirmą kartą ap-*

skaičiuojant procesų atotrūkius buvo panaudotas ne-parametrinės statistikos Cohen'd metodas) dar mažai analizuota, tačiau didelę reikšmę turinti paradigma, leidžianti suvokti ne tik filosofinius-vadybinius procesų pagrindus, bet ir jų apčiuopiamą bei išmatuojamą išraišką, išvengiant procesų kakofonijos.

Teorinėje disertacijos dalyje išsamiai aprašyti ir atskleisti pagrindiniai tyrimo konstruktai: tiekimo grandinės dalyvių struktūrų modifikacijos bei tiekimo grandinės valdymo paradigma, t. y. profesionaliai ir korektiškai atlikta tyrimo teorinių sąvokų operacionalizacija darbo autoriui leido pasiekti pakankamai aukštą darbo metodologinę kokybę ir sudarė galimybę gauti patikimus bei reikšmingus tiek mokslo, tiek praktikų bendruomenėms tyrimo rezultatus. Disertacijoje pateikiamas platus mokslinės literatūros sąrašas lietuvių ir užsienio kalbomis, kuriame nurodyti 246 literatūros šaltiniai bei 16 interneto šaltinių. Prieduose gausiai pateikiama papildoma iliustratyvinė ir tyrimo realizavimo medžiaga.

Autorius tyrinėja tiekimo grandinės procesų valdymo vertinimą, pagrįsdamas jį atitinkamomis teorinėmis priegomis, tokiomis kaip procesų valdymo teorija, logistikos valdymo teorija, prekių pristatymo laiku koncepcija bei tinklinių organizacijų teorija, t. y. remiasi vadybos ir administravimo mokslo krypties erdvėje aprobuotais teoriniais modeliais. Atitinkamų teorinių konceptų analizavimas ir bandymas ieškoti, viena vertus, sąlyčio taškų, kita vertus – takoskyros, disertacinio tyrimo kontekste yra aktualus ir kartu sveikintinas reiškinys, leidęs disertantui apibendrintai pateikti ir patikslinti tiekimo grandinės sampratą.

A. Rakickas tinkamai analizuoja daugialypės tiekimo grandinės sampratų polemiką, remdamasis įvairių mokslininkų pateikiamais apmąstymais ir apibrėžimais, atskleidžia esminius tiekimo grandinės sampratos perdengiamuosius bruožus, išryškina poziciją, kad įmonės tiekimo grandinės dalyvių struktūrų modifikacijos apima jų evoliuciją ir tarpusavio sąveikas modifikacijas srautų atžvilgiu bei tinklinę dimensiją. Disertacijoje atskleidžiamas verslo procesų sintezės

aktualumas kaip galimybė suvaldyti neapibrėžtumo efektą, išsamiai nagrinėjamas tiekimo grandinės procesų valdymo modelių lyginamasis aspektas, atliekamas tiekimo grandinės veiklos vertinimas procesų atotrūkio aspektu, leidžiančiu įvertinti konkrečių procesų esamos ir planuojamos situacijos rezultatus.

Disertacijoje kruopščiai, išsamiai ir sistemingai aprašyta konkretaus tiekimo grandinės atvejo, t. y. gamybinės įmonės tiekimo grandinės procesų valdymo vertinimo tyrimo metodologija ir parodyta tyrimo duomenų apdorojimo logika. Išsamios mokslinės literatūros analizės pagrindu sudarytas tiekimo grandinės procesų valdymo vertinimo teorinis modelis leido sėkmingai adaptuoti užsienio šalių autorių sukonstruotą tiekimo grandinės procesų valdymo vertinimui skirtą empirinio tyrimo instrumentą Lietuvos sąlygomis, profesionaliai pagrindžiant ir įvertinant struktūrinę tyrimo logiką. Tai, kas išdėstyta, galima traktuoti pozityviu disertacijos vertinimo kriterijumi. Vadovaujantis juo, tenka pažymėti aukštą atlikto tyrimo psichometrinį lygį: visi modelio parametrai pagrįsti teoriškai, taikytas ši pagrindimą atitinkantis tyrimo instrumentas, atliktas žvalgomasis tyrimas. Argumentuojant sukurtą valdymo vertinimo modelį, pateikiamas matematinis algoritmas, pagrįstas inovatyvia ir originalia *vidurkinių indeksų ir neparimetrinės statistikos efektyvio dydžio skaičiavimo Cohen'd metodika*. Galima teigti, kad A. Rakicko disertacija yra dalykiškai ir metodologiškai kokybiškas mokslinis darbas, reikšmingas teoriniu ir praktiniu požiūriu.

Disertacijoje pateikti mokslinio tyrimo *rezultatai* pasižymi *praktiniu reikšmingumu*. Panaudodamas šiuolaikinį statistinį aparatą, išanalizavo gautus tyrimo duomenis ir remdamasi statistinės analizės rezultatais, autorius numatė konkrečios gamybinės įmonės tiekimo grandinės procesų valdymo tobulinimo gaires. Toks kelių tyrimo metodų panaudojimas tame pačiame tyrime leido disertantui sistemiškiau ir kokybiškiau atskleisti nagrinėjamos problematikos aspektus.

Naudojantis disertacijos medžiaga, realioje verslo vadybos ir administravimo, visų pirma – *gamybinio profilio* bei *logistikos* įmonių vadybos ir administravimo – *praktikoje* gali būti patobulintas analitinis darbas ir valdymo veiksmai, skirti rengti ir įgyvendinti tokius valdymo bei valdymui tobulinti skirtus *sprendimus*, kuriais būtų *kompleksiškai ir pagrįstai* atsižvelgiama į daugialypius veiksnius, atspindinčius poreikius racionaliai organizuoti tiek gamybos, tiek realizavimo, tiek logistikos, ypač tiekimo, materialinio techninio aprūpinimo bei technologinės komplektacijos procesus, taip pat atsižvelgiantį šiuolaikinės tinklaveikos, informacinių ir telekomunikacinių technologijų taikymo galimybes, į šiuolaikiniam verslui būdingus įvairius socialinės, kultūrinės, politinės, ekonominės, teisinės,

taip pat informacinės aplinkos *pokyčius* bei didelę įvairovę pasižyminčius verslo vadyboje ir administravime aktyviai dalyvaujančių *skirtingų subjektų interesus*. Galima pastebėti, kad disertantas iškėlė *praktine* prasme įdomių teiginių, skirtų tiekimo grandinių procesų *valdymo vertinimams*.

Disertacinio tyrimo rezultatai jau dabar leidžia atkreipti tiek vadybos mokslininkų, tiek tiekimo grandinės procesuose dalyvaujančių organizacijų aukščiausios ir vidurinėsios grandies vadovų dėmesį į galimybę praktinėje įmonės veikloje taikyti inovatyvius ir efektyvius analizės metodus, sudarančius prielaidas eliminuoti tiekimo grandinės procesuose pasitaikančius pridėtinės vertės nekurančius veiksmus. A. Rakicko disertacija skirta tiekimo grandinės procesų valdymo vertinimo modelio sukurti, atskleidžiant tiekimo grandinės aspektus globalizacijos ir konkurencingumo kontekstuose, t. y. pagrindžiant tiekimo grandinės dalyvių modifikacijas, valdymo paradigmas, tyrimo metodologiją, atliekant konkretų pasirinktos organizacijos tiekimo grandinės procesų valdymo vertinimo empirinį tyrimą, yra *originalus mokslo darbas*. Nekelia abejonių, jog disertanto mokslinis-empirinis tyrimas praplečia vadybos ir administravimo krypties tyrimų erdvę tiek naujais teoriniais konstruktais, tiek empirinio tyrimo metu sukaupta faktologine medžiaga.

Disertacijos autorius, užsibrėžęs tikslą pateikti tiekimo grandinės procesų valdymo vertinimo modelį ir jį empiriškai patikrinti, gana išvalgiai pastebėjo, kad ne tik šalies, bet ir užsienio mokslo literatūroje labai ribotai nagrinėjami pasirinktos disertacinio tyrimo tematikos klausimai, o tai suponuoja tiekimo grandinės procesų valdymo vertinimo galimus ribotumus. Sukurtas mokslinis produktas gali efektyviai paveikti organizacijų, dalyvaujančių tiekimo grandinės procesuose, veiklą konkurencinėmis sąlygomis. Kita vertus, sudarytas precedentas mokslinėmis priemonėmis vertinti tinkle esančių įmonių tiekimo grandinės procesų valdymą kiekybinės paradigmos kontekste.

Disertacija pasižymi *tarpdisciplininiu pobūdžiu*, todėl jos medžiaga galima remtis plėtojant *tyrimus*, tobulinant *praktinį darbą* įvairiomis vadybos ir administravimo tobulinimo bei įvairaus profilio įmonių ir jų veiklos modernizavimo kryptimis. Reikia pabrėžti, kad disertacijoje aprašytas mokslinis tyrimas pasižymi *tolesnio plėtojimo perspektyva*: disertantas iškėlė idėjų, kuriomis būtų galima pasinaudoti tolesniuose tyrimuose, taip pat ir tarptautiniuose. Disertacijos medžiaga gali būti panaudojama *studijose*, rengiant mokymo metodinę literatūrą, skirtą kvalifikaciją keliantiems vadybos ir administravimo, ekonomikos, inžinerijos ir kitų sričių specialistams.